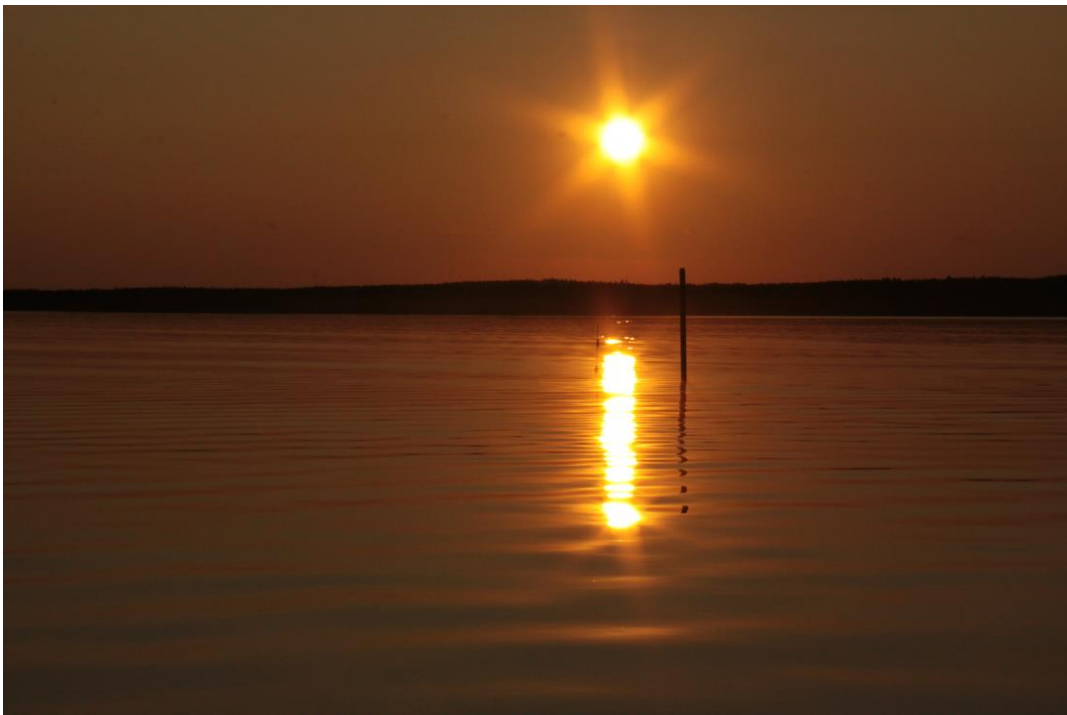

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2016

Tarkastuslautakunta 15.5.2017 § 33

SISÄLLYS

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely	3
Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyys	3
Tilintarkastaja	3
Tarkastuslautakunnan työskentely	4
2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi	4
3. Tavoitteiden toteutumisen arviointi	5
A) Strategiset tavoitteet	5
B) Toiminnalliset tavoitteet	5
C) Taloudelliset tavoitteet	8
D) Investoinnit	8
4. Henkilöstö	8
5. Kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen	9
6. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi	9
7. Muut havainnot	10
8. Yhteenveto	11
9. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle	11
Arviointikertomuksen liite	
Tarkastuslautakunnan arviointikertomusta koskevan kyselyn vastausten yhteenveto	

Kannen kuva: Arto Laurikainen

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Tarkastuslautakunta on kunnanvaltuuston asettama kuntalain 121 §:ään perustuva lautakunta. Se valmistelelee kunnanvaltuustolle hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 17.1.2013 § 7 valinnut toimikausien 2013 – 2016 tarkastuslautakunnan. Kunnanvaltuusto valitsi tarkastuslautakuntaan kolme (3) jäsentä ja jokaiselle jäsenelle henkilökohtaisen varajäsenen.

Varsinainen jäsen

Varajäsen

Veijo Mikkonen
Honkakaarto 3
88300 Paltamo

Reijo Jokinen
Laajanniementie 26
88380 Mieslahti

Suvi Hoppo
Kajaanintie 69a
88380 Mieslahti

Raimo Heikkinen
Likolahdentie 4 D
88300 Paltamo

Olavi Ala-Hiiri
Vanhatie 22
88300 Paltamo

Minna Parkkinen
Terholantie 11
88310 Melalahti

Kunnanvaltuusto määräsi puheenjohtajaksi Veijo Mikkosen ja varapuheenjohtajaksi Suvi Hapon. Esittelijänä lautakunnassa toimii puheenjohtaja.

Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyys

Esteellisyyksiä ei ole ollut.

Tilintarkastaja

Paltamon kunnanvaltuusto on valinnut kaudelle 2013 - 2016 tilintarkastusyhteisöksi KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n, joka on nimennyt vastuulliseksi tilintarkastajaksi JHT, KHT Antti Kääriäisen ja vastuullisen varahenkilöksi JHT, KHT Katri Hokkasen.

Tarkastuslautakunnan työskentely

Vuoden 2016 aikana tarkastuslautakunta kokoontui kahdeksan kertaa. Tilintarkastaja on ollut läsnä kokouksissa kolme kertaa. Kokouksissa on kuultu kunnanhallituksen puheenjohtajaa, kunnanjohtajaa, palveluysiköiden johtajia ja kunnan viranhaltijoita sekä henkilöstöjärjestöjen edustajia. Lautakunta on kuullut konsernivalvonnan osalta myös kunnan tytäryhteisöjen Kiinteistö Oy Paltamon Kiehisen toimitusjohtajaa ja Paltamon Työvoimayhdistys ry:n talouspäällikköä.

Lautakunnan jäsenet ovat saaneet käyttöönsä tarkastetut pöytäkirjat kunnanvaltuustolta, kunnanhallitukselta sekä lupa- ja valvontalautakunnalta. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet palveluysiköiden toimintaa tutustumalla pöytäkirjoihin sekä osaan viranhaltijapäätöksistä. Lautakunnan sihteerinä on vuoden 2016 aikana toiminut osastosihteerinä Raija Leinonen.

Vuoden 2016 aikana tarkastuslautakunta toteutti laatimaansa arviointisuunnitelmaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n lautakunnalle esittämää tilintarkastussuunnitelmaa on toteutettu.

2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Tarkastuslautakunta on suoraan valtuuston alainen, lakisääteinen toimielin ja antaa arviointikertomuksen suoraan valtuustolle.

Kuluneen valtuustokauden aikana tarkastuslautakunnan esittämiä huomioita ja esityksiä on käsitelty kunnanvaltuustossa pääosin merkinnällä ”merkitään tiedoksi”.

Vuoden 2015 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta esitti, että kunnanvaltuusto edellyttää kunnanhallituksen ilmoittavan ennen vuoden 2017 talousarvion käsittelyä, mihin toimenpiteisiin arviointikertomuksessa esitettyjen toimenpide-esitysten ja havaintojen osalta on ryhdytty.

Valtuusto käsitteli arviointikertomuksen kokouksessaan 6.6.2016 ja merkitsi sen tiedoksi sekä lähetti kunnanhallituksen valmisteltavaksi kertomuksessa esiintuotujen huomioiden osalta. Kunnanhallitus on käsitellyt arviointikertomuksen huomioita kokouksessaan 15.8.2016. Pöytäkirjan päätöstä lähettää kunnanjohtajan esittelemät huomiot arviointikertomuksen asioista selvityksin tiedoksi kunnanvaltuustolle ja tarkastuslautakunnalle ei kuitenkaan tapahtunut. Valmistelijan vastuuta ja organisaation toimintaa on syytä tarkastella tältäkin osin.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että arviointikertomuksessa vuodelta 2016 esitetyt huomiot käsitellään kunnanvaltuustossa toimenpide-ehdotuksin dokumentoidusti.

3. **Tavoitteiden toteutumisen arviointi**

A) Strategiset tavoitteet

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt kunnan uuden strategian 19.6.2013. Hyväksytyn strategian toteutumiseen on kiinnitetty huomiota toimintavuoden 2016 aikana. Strategian tavoitteiden toteutumista ei ole analysoitu toimintakertomuksessa.

Kuntatalouden kiristyminen on syytä vakavasti huomioida strategiatyössä myös tulevina vuosina. Strategian mukaisista toimenpiteistä tulee raportoida säännöllisesti ja kehittämishankkeiden vaikutuksista tulee laatia dokumentoitu selvitys.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että Paltamon kunnan strategiaan liittyvät taloutta koskevat tavoitteet määritetään valtuustossa.

B) Toiminnalliset tavoitteet

Palveluyksiköiden toiminnan määrälliset ja laadulliset tavoitteet ja tulokset ilmenevät toimintakertomuksessa vuodelta 2016. Toimintasuunnitelmassa asetetut tavoitteet ovat pääsääntöisesti toteutuneet ja raportointi on osin parantunut.

Tarkastuslautakunta esittää, että toteutuneiden tulosten analysoinnin tulee olla täsmällisempää ja osin tai kokonaan toteutumatta jääneet tavoitteet on perusteltava.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että talousarvio laaditaan täsmällisesti ja realistisesti auki kirjoitettuna, esimerkiksi ostopalvelut.

Viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden yhteistoimintaan tulee tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan jatkossakin kiinnittää huomiota muun muassa seminaarityöskentelyä parantamalla. Valtuuston seminaarityöskentelyssä tulee esimerkiksi keskittyä strategian käsittelyyn ja toteutuman seurantaan tavoitetilan 2020 saavuttamiseksi.

Toimintakertomukseen vuodelta 2017 lautakunta esittää käsiteltäväksi arviot hyväksytyjen kuntaorganisaation arvojen toteutumisesta.

Paltamon kunnan organisaation toimivuus

Tarkastuslautakunta korostaa, että luottamushenkilöorganisaation toimivuuteen on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota. Tarkastuslautakunta kiinnittää erityisesti huomiota ennakoivaan päätöksentekoon. Näin varmistetaan asioiden käsittely kunnanvaltuustossa riittävän ajoissa.

Vuoden 2016 aikana järjestettiin yksi kuntalaisten kyselytunti. Kunnanvaltuuston kokoukset eivät laajemmin ole kiinnostaneet kuntalaisia. Informaatiota

kuntalaisten suuntaan tulee näissä asioissa lisätä. Kuntatiedotteen ilmestymiskertoja on lisätty ja se on kuntalaisten suuntaan tärkeä informaatiokanava, koska kaikilla ei ole mahdollisuutta nettiyhteyksiin.

Kunnanviraston henkilöstön työtehtäviä järjesteltiin sisäisesti. Osa tehtävistä hoidettiin ostopalveluina konsultilta. Järjestelyn toimivuutta ei ole laajemmin analysoitu. Konsulttipalveluista saatuja hyötyjä ei ole arvioitu toimintakertomuksessa. Tarkastuslautakunta toteaa, että konsulttipalveluja käytetään edelleen.

Viranhaltija- ja työntekijäorganisaatiossa todettuja ongelmia on käsitelty kunnan organisaatiossa ulkopuolisten asiantuntijoiden johdolla. Asian käsittely on jäänyt kesken.

Kunnan organisaation riskit on tiedostettu. Sijaisjärjestelyjä ei ole kaikissa toimipisteissä pystytty hoitamaan ja henkilöstön uupumista on pystyttävä seuraamaan tarkemmin.

Toimintakertomus sisältää selvityksen sisäisen valvonnan järjestämisestä, johon kunnanhallitus on antanut ohjeet.

Kunnan talousarvion toteutumaa on esitetty vain kerran dokumentoidusti kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustollekin vain kerran. Tarkastuslautakunta esittää, että toteutumaa käsitellään tarkemmin myös valtuuston kokouksissa.

Arvio sisäinen tarkastuksen järjestämisestä on selvitetty toimintakertomuksessa. Kuntalakiin lisätyt säädökset kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta tulivat voimaan vuoden 2014 aikana (HE 24/2012). Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnanvaltuusto on hyväksynyt kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet 17.9.2014 § 29. Kunnan hallintosääntö on hyväksytty kunnanvaltuustossa 8.10.2014 § 37.

Elinkeinopalvelut

Elinkeinopalveluiden toiminta-ajatus on kehittää kunnan elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta sekä edellytyksiä asumiselle ja yritystoiminnalle. Toiminnan tarkoituksena on saada Paltamoon lisää asukkaita, yrityksiä ja työpaikkoja.

Strategiasta johdetun elinvoimaohjelman edistyminen ei selviä laaditussa toimintakertomuksessa. Toimintakertomuksessa selvitetään toimenpiteitä, joihin on panostettu, jotta saavutettaisiin osa strategiassa (Pitäjärätekia) määritellyistä unelmien Paltamosta. Vertailu vuoden 2015 tilanteeseen puuttuu eli miten toimenpiteet ovat vaikuttaneet elinvoimaan.

Luhtaniemen asuttamisen valmistelut eivät ole toteutuneet ennakkosuunnitelmien mukaisesti. Toimintakertomuksessa ei ole otettu kantaa tavoitteen saavuttamisen ongelmiin.

Matkailun kehittämiseen kaavoitettuja Metelinniemen tontteja ei ole myyty vuosina 2015 - 2016. Vuonna 2013 myydyistä tonteista yksi on edelleen rakentamatta.

Strategian mukaisen tavoitetilan 2020 saavuttamisen toteutumiseen ei ole otettu kantaa toimintakertomuksessa.

Hallintopalvelut

Talousarvio toteutui odotettua paremmin. Kaikki toimintasuunnitelman mukaiset tavoitteet eivät toimintakertomuksen mukaan toteutuneet. Asetettujen tavoitteiden toteutumiseen on syytä kiinnittää huomiota.

Taloustilanteen raportointi ei ole toteutunut neljännesvuosittain kaikissa palvelu- ja yksiköissä vuonna 2016. Tarkastuslautakunta toteaa, että kiristyvän taloustilanteen myötä säännöllisen raportoinnin tarve kunnanhallitukselle painottuu entisestään ja että raportointi on kirjattava pöytäkirjaan.

Kunnanhallitus on käsitellyt kuntalaisten vuoden 2016 aloitteet määräajassa ja ilmoittanut toimenpiteet tiedoksi valtuustolle helmikuussa 2017. Kunnanvaltuusto ei ole delegoinut aloitteiden käsittelyä ja päätöksentekoa johtoryhmälle eikä viranhaltijoille.

Työhyvinvoinnin raportointia ei ole toimintakertomuksessa.

Sivistyspalvelut

Asetetut tavoitteet on saavutettu pääosin ja seuranta on kirjattu toimintakertomukseen, josta selviää yksityiskohtainen toteutuma.

Kansalaisopiston kurssitarjonta ja toiminta on edelleen laajaa ja monipuolista. Opiskelijoiden määrä on pysynyt edellisvuoden 2015 tasolla.

Vapaa-ajan avustusten jako toteutui kahdelta vuodelta, 2015 ja 2016. Selkeät hakuohjeet helpottavat myöntämisen perustelemista päätösten jälkeen.

Varhaiskasvatuksen vastuualueella eivät rekrytoinnit kaikilta osin onnistuneet tavoitteiden mukaan.

Tekniset palvelut

Teknisten palveluiden toimintaa tarkastuslautakunta on voinut seurata johdon lähettämien muistioden avulla.

Tekniset palvelut on toimintakertomuksessa avannut talouden tasapainottamisohjelman vaikutukset toimintaan ja rahoitukseen. Merkittävä vaikutus oli metsän myyntituloilla.

Metelinniemen alueen kaavan tarkistaminen ei toteutunut suunnitellusti. Kaukolämpölaitos siirtyi kunnan omistukseen vuoden 2016 vaihteessa. Kaukolämmön kustannusten kehittymiseen on syytä kiinnittää huomiota jatkossa.

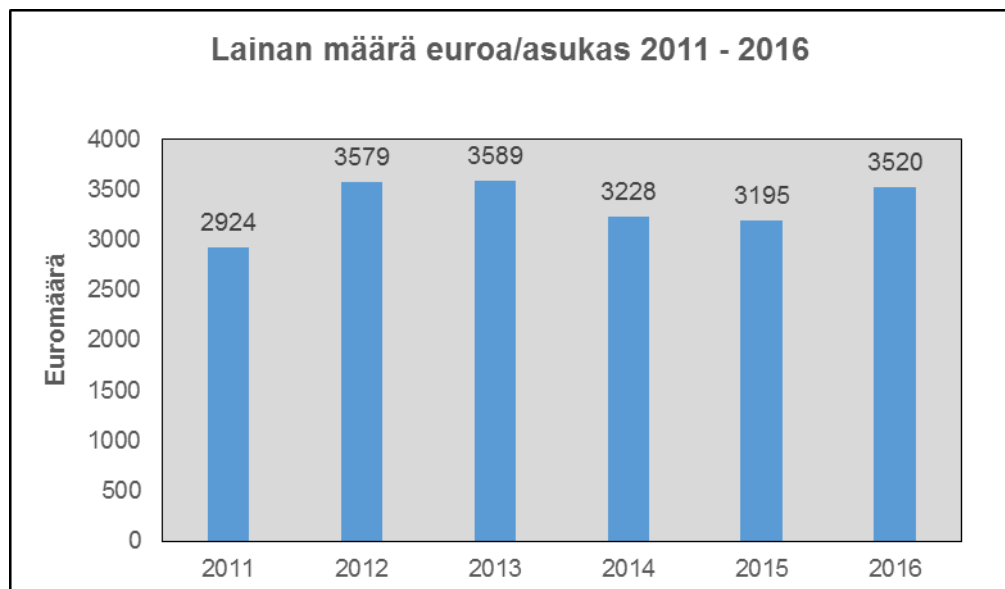
Tarkastuslautakunta esittää, että kunnan omaisuuden korjausvelka huomioidaan laadittaessa vuoden 2018 talousarviota.

C) Taloudelliset tavoitteet

Tuloveroprosentti säilyi 22 prosentissa. Verotulot vähenivät edellisvuodesta 2,6 %. Kunnallisveron tuotto väheni 2,6 % ja osuus yhteisöveron tuotosta noin 9,1 %. Kiinteistöverotulokertymä kasvoi 1,3 prosentin verran.

Vuoden 2016 lopussa lainaa oli 3 520 euroa asukasta kohden. Lainan määrä on edelleen korkeampi verrattuna arvioon valtakunnan vuoden 2016 keskiarvosta (2 938 euroa/asukas).

Korkomenot alittuivat 70 000 eurolla alhaisesta korkotasosta johtuen. Taseeseen jää kertynyttä ylijäämää noin 1 879 130 euroa.

D) Investoinnit

Investointeihin oli talousarviossa varattu määrärahaa bruttona yhteensä 2 115 000 euroa. Investoinnit toteutuivat 2 325 128 euroa, 110 %. Investoinneista suurimmat olivat kuntoutuskoti Taipale (Salmelankuja 4), 630 252 euroa, kaukolämpöverkosto 236 000 euroa ja Luhtaniemen kunnallistekniikka 282 000 euroa. Investoinneissa suurimpana eränä näkyy kiinteistöjen hankinta eli aktivoitujen maanvaihdossa saadut maa-alueet metsineen.

4. Henkilöstö

Paltamon kunnassa on henkilöstöä 136 henkilöä (vuonna 2015 yhteensä 133), joista vakituisia 102 ja määräaikaisia 34.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kehityskeskustelut on osin toteutettu kaikissa palveluyksiköissä. Tarkastuslautakunta edellyttää, että kehityskeskustelut toteutetaan toimintasuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti koko henkilöstön kanssa.

Henkilöstölle tehdyn työhyvinvointikyselyn tuloksia ei pyynnöstä huolimatta raportoitu tarkastuslautakunnalle vuosien 2015 - 2016 aikana.

Paltamon kunnan tasa-arvosuunnitelma vuosille 2014 - 2016 on käsitelty kunnanhallituksessa 9.9.2014 ja saatettu tiedoksi kunnanvaltuustolle. Tasa-arvosuunnitelman toteutumista ei ole huomioitu millään tavalla vuosien 2014 - 2016 toimintakertomuksissa. Suunnitelman mukaan seuranta on kirjattu toteutettavaksi yhteistoimintaelimessä kerran vuodessa. Suunnitelmaa päivitetään kolmen vuoden välein.

5. Kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Talousarviossa vuodelle 2016 huomioitiin konserniohjaus asettamalla tytäryhteisöille tilikauden tulostavoitteeksi nollatulos. Kiinteistö Oy Paltamon Kiehiselle asetettiin 4 %:n tuottotavoite. Poistot ja pakolliset varaukset on tehty täysimääräisinä. Kaikessa toiminnassa tytäryhteisöjen edellytettiin toimivan asiakslähtöisesti ja tehokkaasti.

Konserniohje on päivitetty 17.9.2014 § 28. Tarkastuslautakunta edellyttää, että konserniohjauksen toimenpiteet ovat säännöllisiä ja dokumentoituja.

Tarkastuslautakunta esittää, että toimintakertomuksessa kirjattu tyttärien raportointi paranee myös kunnanvaltuuston suuntaan.

6. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi

Kunnalla ei ole taseessa kattamattomia alijäämiä 31.12.2016. Kunnan edellisten vuosien ylijäämät lisätynä päättyneen vuoden ylijäämällä ovat yhteensä 1 879 130 euroa.

Vuoden 2016 talousarvio laadittiin alijäämäiseksi ja suunnitelmavuodet 2017 – 2019 ovat alijäämäisiä. Kunnanhallituksen tulee seurata talouden tasapainottamisohjelman toimenpiteiden toteuttamista. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tässäkin korostuu tehokas ja säännöllinen raportointi kunnanvaltuustolle.

Kunnan väestön väheneminen ja huoltosuhde näkyvät talouden tunnusluvuisa.

Tunnuslukuja	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vuosikate €/ asukas	269	102	336,37	382,17	448,59	470,63
Vuosikate/ poistot, %	98,93	28,4	113,0	129,0	124,0	166
Verotulot milj. €	10,19	9,75	10,71	10,72	11,45	11,15

7. Muut havainnot

Kainuun sote ja Kainuun liitto työllistivät kunnan henkilöstöä koko toimintavuoden ajan. Kainuun soten ja Kainuun liiton toimenpiteet edellyttävät jatkosakin kunnan henkilöstön työpanosta.

Tulevina vuosina työttömyyden lisääntyminen saattaa aiheuttaa kunnalle kustannuksia muun muassa Kelan sakkomaksun muodossa. Työvoimayhdistyksen toiminnan jatkuessa työttömyysprosentti on noin 16 %.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2016 aikana ei ole tehty vanhojen erääntyneiden saamisten osalta arvonalennuskirjauksia. Erääntyneiden saatavien seurantaan tulee edelleen kiinnittää huomiota.

Arviointikertomuksessa vuodelta 2015 kirjattiin esityksinä ja pyyntöinä asioita, joihin pyydettiin kannanottoa. Vuoden 2016 toimintakertomuksessa ei ole huomioitu pyyntöjä seuraavista arviointikertomuksen 2015 kohdista:

- arviot hyväksytyjen kuntaorganisaation arvojen toteutumisesta
- konsulttipalveluista saatujen hyötyjen arviointi
- kunnan saamat tulot ja työpaikat matkailusta kuluneella valtuustokaudella
- kulttuuritoimen onnittelutulojen käyttötarkoitus
- työhyvinvoinnin raportointi
- varhaiskasvatuksen kustannusten kehitys valtuustokaudella
- kunnan omaisuuden kunto ja mahdollisesti kertynyt korjausvelka
- palveluyksikkökohtainen taulukko asetettujen tavoitteiden lukumäärästä ja niiden toteutumisesta prosentteina.

Tarkastuslautakunta suoritti arviointityötään koskevan kyselyn kirjallisesti keväen 2016 aikana. Lomakkeeseen sai vastata nimettömänä. Vastauksia saatiin vain osalta valtuutetuista ja yhdeltä viranhaltijalta. Yhteenveto vastauksista on tämän arviointikertomuksen liitteenä.

8. Yhteenveto

Tarkastuslautakunta on saanut tilintarkastajan tilintarkastuskertomuksen vuodelta 2016. Lautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen, että tilinpäätös vuodelta 2016 voidaan vahvistaa ja että kunnan taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille voidaan myöntää vastuuvapaus.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan kustannusten nousuun on kiinnitettävä vakavaa huomiota. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän tulos paransi kunnan tulosta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että avoin keskusteluyhteys kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden kanssa on toiminut.

Tarkastuslautakunta esittää kiitoksensa kunnan viranhaltijoille ja työntekijöille kuntalaisten hyväksi suoritetuista tehtävistä ja toiminnasta vuonna 2016.

9. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta on suoraan kunnanvaltuuston alainen toimielin ja esittää, että lautakunnan arviointikertomuksissa esiin tuodut asiat huomioidaan valtuustossa kunnan toimintaa ohjaavina ehdotuksina. Lautakunta esittää, että kunnanvaltuusto velvoittaa kunnanhallituksen raportoimaan suoritettujen toimenpiteet ennen vuoden 2018 talousarvion käsittelyä.

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2016 kunnanvaltuuston käsiteltäväksi.

Paltamossa 15.5.2017

Veijo Mikkonen
Puheenjohtaja

Suvi Hoppo
Varapuheenjohtaja

Olavi Ala-Hiiri
Jäsen